

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

ÖTÖDIK ÉVI FOLYAM.

BCU Cluj / Central Library Cluj
→ 1886. ←

SZERKESZTI és KIADJA

VERESS FERENCZ

FÉNYKÉPÉSZ.

KOLOZSVÁRTT.

NYOMATOTT STEIN JÁNOS NYOMDÁSZ BETŪVEL.

1886.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

106648

TARTALOM.

I. Nagyobb közlemények.

	<i>A füzet száma.</i>
Amateur :	
1. A fénykép	8.
Aspis :	
2. Apelles csizmadiái	1.
3. Szokratész fényképe	2.
4. Az aranykorszak I.	3.
5. Az aranykorszak II.	4.
6. Májusi emlékek	5.
7. Dicső napok	6.
8. Mikor én fényképész voltam	7.
9. Pista barátom keservei	10.
10. Bucsú az ó esztendőtlől	12.
Bártfay I. A. :	
11. A csillagok szín- és fényképekben	3.
Botár Imre :	
12. A fényképek színezéséről	3. 5. 7—9.
Forgách István gróf :	
13. Levél a szerkesztőhöz	3.
F. Gy. S. J. :	
14. Az égitestek lefényképezése	4. 6.
G. A. :	
15. Egyesületi hírek	1.
Halász Ágost :	
16. A világító gáz alkalmazása hevítési célokra (befejezetlen)	2.
Rottmann Farkas :	
17. Az olajtűstéssel színezett fénykép	2.
18. Apróságok	12.
Sárdi István :	
19. Nagyszaláncai fényképezés	6.
Dr. Sárffy Aladár :	
20. A fényképezés esthetikája :	
I. A művészet és fényképezés viszonya	1—3.
II. A rajzolás, főtés, chemia és a fényképezés	3—7.
III. A fényképezés, mint a természet utánzója	8—11.
IV. A fényképezési műérzék és fejlesztése	12.
V. A műterem elrendezése és a bánásmód	12.
Turul :	
21. A fényképezési állítás, mint képzőművészet (szabad fordítás)	10—12.
Veress Ferencz :	
22. Az 1885-ik elmúlt év	1.
23. A phototypographia	1.
24. A száraz eljárás keletkezése és fejlődése	1. 2. 5. 8. 9. 11.
25. A pozitív-képekről	1. 3.
26. Fényképezési szakmunkák ismertetése	1. 2.
27. Valami az optikáról	2.
28. A gelatine emulsió-eljárás műkedvelők részére	3—12.
29. A fényképezés történelme. Első rész :	
I. Kezdetleges ismeretek a fény vegyi hatásáról	3. 4. 7. 8.
II. Schulze és társai	10—12.

Veress Ferencz :	<i>A füzet száma.</i>
30. Forgách István gróf fényképei	4.
31. Kísérletek chlorzüst-gelatine-emulziós papirosra	5.
32. Nyílt levél	6.
33. A chlorzüst-albumin-papiros-képek színezéséről	10.

II. Kisebb közlemények.

1. Nyílt levél hazánk fényk. műkedvelőihöz	2.
2. Kérdések és válaszok	4. 5.
3. A szerkesztő izenetei	1—12.
4. Ingyen-rovat	1—4, 6—8, 10—12.

III. Vegyes közlemények.

<i>A füzet száma.</i>	<i>A füzet száma.</i>		
A bankpénztár	1.	Kérelem	6.
A melléklet	12.	Kísérletek	6.
A szerk. és kiadó	2.	Kiszámították	8.
A rendőrség albuma	6.	Korvin-kodexek	5.
Arczképet	8.	Két új hirdetésre	12.
Általános a panasz	9.	Kétezer népdal	1.
Az azalin	10.	Lapunk	5. 6.
A külf. szaklapok	11.	Műmellékletül	8.
Állandó szóda-előíró	11.	Megugrott	1.
A memyország fényképe	12.	Moll A.	3.
Chevreulról	12.	Még mindig	3.
Eredeti felsülés	2.	Nagy hálával	4.
Egyestületi hírek	3.	Olvasóinkhoz	12.
Ellinger Illés	7.	Papp A.	4.
Eisenschiml és W.	8.	Phot. Almanach	11.
Felolvasás	12.	Romániában élő	12.
Forgách L. gróf	3.	Semmi sincs új a nap alatt	12.
Forgách I. gróf	4.	Szívtelen műkedvelő	2.
Fisch és Fleck	6. 7.	Tárgylencse nélküli levétel	12.
Fényk. sötétben	6.	Új fényk. szaklap	4.
Gyász hír	9.	Utazó fényk.	7.
Hátrálékosainkhoz	8. 9.	Üdvözet Trefort	1.
Helyreigazítás	4.	Üdvözet id. Divald	1.
Ha tavaszra	3.	Üveg-papirost	12.
Haack C.	3.	Zákány Imre	4.
Id. Divald K.	5.		

A borítékon: Rendes hirdetések. — Ez év folyamán lapunkhoz több mellékleten kívül műmelléklet volt még csatolva az 5-, 6-, 8- és 12-ik számhoz.

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

V. évfolyam.

I. szám.

Kolozsvár. Január. 1886.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aesthetikája.

Írta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

I.

A művészet és a fényképészet viszonya.

A fényképészet hű másoló s eszközei csiszolásával igyekszik másolatait tökéletesíteni; a művészi fogások pedig e másolatok idealizálásához segítik. A művésznak vázlata készítésekor positiv alapon állva kell felfogni a természetet, lényeit és tárgyait, hogy a térbeli és alaki hűséget ne kockáztassa művein. Ez egyike a művészi kellekeknek, mert ha már a vázlat túl idealis, ha a phantasia már itt túlesapong a szélsőségekbe, akkor mit várhatunk az oda vetett homályos részek kidomborításától, mely munkához már szabadon engedjük működni a képzelő erőt a kijelölt határokig. Ha a vázlat arányában munkálna a phantasia a mű kidomborításánál is, kockáztatnók a munka sikerét, mert a túleszményiség nem melegít, hanem lehangol, mivel fáj a tudat, hogy ehhez képest az érzékelhető képmás csak rút váz. A fényképészet e tévedésnek kitéve nem lehet, mert apparatusa hű tükör s bár a kép már bizonyos eszményi alakot ölt, nem túloz s így a művészi törvények amaz első főparagaphusát, hogy a másolat hű legyen az eredetihez, mindenkor megtarthatja. Sokat botlik ugyan ez is, elhibázott munkánál, de eleve s mindenkorra jegyezzük meg, hogy itt a fényképészetnek csak azon műveit vesszük számításba, melyek méltó jogot formálhatnak a művészi névre. A nagyon is közönséges és mindennapi productumok más bírálat alá esnek.

Főntebb kimutatni igyekeztünk, hogy a művészi termékek megítélése és hatása, sőt termelése is érzelmi és kedélyvilágunk milyenségétől függ; ha belvilágunkat komor gondolatok és képek föllegei sötétítik el, alkotásunk is ennek nyomát hordja magán, mint Ossian „ködös, homályos“ költeményei. A fényképész e tekintetben emancipálva van e korlátok alól, mert működése — a másolást illetőleg — nincs az érzelmi világ komorságához kötve s alkotása ez actusnál független a lelki hangulattól. Ez nagy előny művészi munkájánál, mely független és sem időhöz, sem a körülményekhez nem kénytelen úgy alkalmazkodni, mint pl. a festő. A képzőművészek kézi munkája testi befolyásokhoz van kötve s ha kezük botlik, ez művük rovására történik. Eszközeik nem tökéletesíthetők annyira, mint a fényképészetéi s ez ismét lényeges momentum, mert a jó sugártörésű lencsék naponkint finomodnak, az apparatus czélszerű változásokon megy át s míg pl. a festő kénytelen számtalanszor leültetni alakját, míg arról vázlatot készít, addig a fényképész gyors hatású emulsiós lapokkal régen meglopta már a természetet, lemásolván híven alakját. Az önteremtett műveknél e korlátozó körülmény persze nem hátráltatja a festőket, de viszont több is e képeknél az ideális, mint a való.

A fényképészet tehát független mind a kedélyi, mind az anyagi befolyásoktól, midőn művészi munkájához az első lépést teszi meg s ezen körülmények a szabad alkotás lehetőségét nagyban elősegítik. Igaz ugyan, hogy a tárgy megválasztását illetőleg keze jó formáu meg van kötve, de hát nem ugyanezt mondhatjuk-e el a szobrászról is, ki pl. Arany szobrát készíti, vagy a festőről, kinek művészi kezét az előtte ülő személy foglalta le s kénytelen ily alakon bemutatni művészetét? A három rhodusi szobrász Laokoonja vagy Rafael Madonnái (legalább azt gyanítják) már nem a megkötött, hanem a szabad kezű művészek művei, kiknek phantasiája a tárgy megválasztásánál sem volt korlátozva. Ha nem mondhatjuk is, hogy a fényképészet köréből nincs kizárva a képzeleti tárgyak felkutatása, mégis el kell ismernünk, hogy másolása alkalmával a hűség visszaadása mellett elég bő alkalom kínálkozik arra is, hogy ideális szint adjon munkájának. E szerint tehát a fényképészet — párhuzamba állítva és összehasonlítva a képzőművészetekkel — megfelel ama legelső föltételeknek, melyeket az aesthetika eléje szab, vagyis: művei hívek a természethez, honnan modelljeit veszi és rajtuk az ideális vonás úgy annyira észlelhető, hogy gyakran túlszépítéssel is vádolható, mint a hogy ily gánccsal a festőket is illetik.

Egy lépéssel tovább menve áttérhetünk immár annak a tételnek érintésére, vajjon mi lehet tárgya a fényképészetnek, mint mű-

vészetnek? honnan veszi előképeit s mi módon igyekeznek ezeket a művészet tárgyává fölemelni?

A természetimádók phanatikus felekezete — poétai szempontból véve — egész rajongással hirdetik az elvet, hogy a természet kezéből kikerülő minden apró bogárka, csalit, kódarab vagy fűszál egy-egy remek, mely művészi alkotással dicsóíti az isteni természet magasztos munkáját. Ez elv hívei szerint tehát minden előttünk fekvő objectum méltó tárgya lehetne a művészetnek, mert hű visszaadásuk művészi remek névre érdemes. Ámde, ha a műfestő egy jól elhizott sertést venne modellül, mely a sárban honteregve a maga piszkosságában lenne lefösvetve: vajjon méltatná-e művét a kritika arra, hogy eszményi productumokkal hasonlítsa össze? ez a tárgy már a priori olyan, mely megengedi ugyan a képzelet szereplését a kivitelnél, de majdnem lehetetlenné teszi, ha csak groteszkképen rózsalugasba nem helyezzük a pocsolját s belé a heverő sertést, mely nefelejtsekkkel van behintve. Ebben a finom aesthetika visszatevését látna s nem is sok eszményt találna benne. A művészet tehát reducálva és átszűrve fogadja el a természetimádók elvét s az aesthetikai szépérzék zászlója alatt indul el tárgyat keresni. Hasonló elvhez alkalmazkodik a fényképészet is, mely tárgyai koronáját a természet legszebb alkotásában: az emberben találja meg. Az Isten képeire teremtett ember s ennek ideája lehet csak a művészet legméltóbb tárgya, mert benne egyesül mindaz, a mit a természet eszményi tekintetben csak producálhat. A fenkölt lélek nem egyszer erős vonásokban van visszatükrözve az arczon; a mély érzés és szelid kedély idealis megnyilatkozást nyer physiognomiai szempontból s a szabályos idomok a mértani arányosság és alakí szépség legjellemzőbb vonásait tárják elének.

E szerint tehát a fényképészet tárgya is az ember lehet, mert ennek másai állanak hozzánk legközelebb, ezek érdekelnek és vonzanak legjobban, mint a természet csodálatra méltó alkotásának betetőzése. Az ember erősebb és gyöngébb neme, serdülő és felnőtt alakja ezernyi szép vonás bemutatására nyújt alkalmat. A fényképész is, mint más művész, eszményi embert lát lelke előtt, kiről modelljeire átruházni igyekeznek egy-egy szebb vonást, mely kiegészíti a fogyatkozást s így akarja képét az idealis polczra emelni. E terv sikerülése természetesen csak esetleges, mert bár a phantasiát veszi is segítő társul, nem tudhatja — de nem is szabad — teljesen eszményíteni alakjait, hogy a hűség csorbát ne szenvedjen. A fényképészet keze különben rendkívül meg van kötve az eszményítésnél azon körülmény következtében is, — a miről alább még bőven lesz szó — hogy színezni nincs hatalmában. Ámde ennek ellenére is művészi alkotást mutat be képjeiben, az embert véve

modellül. Nem szólunk itt a természetileg fogyatékos emberről, mert ennek tárgyul választása csak a levétel szükségével áll elő s ekkor is igyekszik a jobb ízlésű fényképész elsimítani a bénaságot, hogy az aesthetikai érzékben visszatetszést ne keltsen. Az emberi csoportok, párok és egyesek soha ki nem meríthető tárgyakul szolgálnak, mert — nem is említve azt, hogy az ember évenként változik megjelenésében s így mindig más vonásokkal áll előttünk — a nemzedékek és öltök folytonosan váltakoznak s mindegyik tagban más és más vonás van kidomborodva, kész tárgyul a fényképésznek. Az emberi társaság a legváltozatosabb kaleidoskop sajátságos és egymástól eltűtő alakjaival, s ez már maga elég arra, hogy a fényképészet soha ne legyen megszorulva tárgyban. Ugyanazon egy személy a bölcsőtől kezdve a ravatalig, sőt a koporsó bezártáig száz és száz művészi fénykép tárgya lehet, a nélkül hogy az ismétlődő vonások miatt a fényképész zavarba jöhetne.

E kiaknázhatlan tárgygyal még koránt sincs kimerítve a fényképészet modell-bányája. Egy tekintet az előttünk elterülő vidékre új tárgyul szolgál s ha az apparatus helyes perspectiva szerint van beállítva, újabb művészi kép jelenik meg előttünk, mely — ha érdekes a táj — ismét aesthetikai ingerrel hat. Föltéve tehát, hogy a fényképész finom és megbízható érzékkel bír a leveendő szép tájék megválasztásában, ugyanazon nyomon jár, melyen a festőművész, midőn kiragad egyet a természeti szépségek közül s ezt mutatja be művészi másolatban, eszményítve és szépítve, néha staffage-okkal emelve regényességét. A tájékoknak képekben való bemutatása tehát egész hosszú sort tár ismét elénk a fényképészet tárgyai gyanánt, mert a fenyvesek bérezei, a liget patakja s a sziklák közé ékelt vízesés habzó csöppjeivel éppen úgy lehet méltó tárgya a festőművész phantasiájának, mint a fényképészetnek. Ha a tárgy helyes megválasztásánál szépérzék vezeti a fényképészt, ha a levétel optikai föltételei betöltetnek s a kép kidolgozása kiállja a szigorú aesthetikai kritika bírálatát: akkor egy csinos tájkép éppen olyan hatással lehet a szemlélőre, mint egy helyes állítású csoportkép, mert az aesthetikai nemesítő hatás elmaradhatatlan. Külöi érzés közt ringat bennünket éppen úgy egy eszményi szép vidék fényképe, mint Spányik vagy más híres tájképfestő elragadóan színezett művészi képe. És ehhez még mindig biztatóul szolgál az a megnyugtató tudat, hogy a fénykép hű másolat, kevéssé phantastikus, mint a festő képe s így nagyobb valószínűséggel megvan a természetben is ily szép alakban az előkép, melyről a művészi másolat készült. Tehát a természet a maga vadságával és bájoló enyhességével, vadregényes és kábító költői szépségével, megkapó és megrendítő tüneményeivel, üde és hervadó szépségével, imponáló és fölemelő nagyságával egy-

aránt tárgya lehet a fényképészet művészi anyagának. Az ember- és állatvilág, növényország, a föld domborodása, erdős bércze s a vilám czikázó fénye, a felhők sötét hömpölygése s a csillagok vakító futása. mind-mind olyan jelenség, melyről a fényképész néha művésziebb képet készíthet — gyors és biztosan másoló eszközeivel — mint más képzőművész.

E szerint tehát a fényképészet büszkén elmondhatja, hogy művészi munkájának tárgya az egész mindenség! A föld és ég, a bércz és völgy, a havasi gyopár és a csermely nefelejtse, a nap felé törő sas és a porban fetregő féreg, a megmérhetetlen csillagos ég és a villanyfényvel megvilágított földalatti akna. S végül mindezeknek eszes kormányzója, a természet legremekebb alkotása: az ember!

Alakít a fényképészet is, néha változtat tárgyain, eszményít és felcizcomázza modelljeit ékesen, hogy kiegészítse a néha rudimentalis szépséget és a phantasia segedelmével el is éri azt, hogy az aesthetikai számbavehetőség határai közé beillő tárgyat művészele méltó és érdemes előképévé teszi. A természet fogyatékos alkotását alkalmoszerű fordulattal és fogással állítja az apparatus elé s oly hirtelen kapja le, hogy a csak pillanatnyi időre maszkírozott szabályosság és mesterségesen pótoltt hiány föl sem tűnik képjein, melyeknek esetleges hiányait művészi utómunkával, a retouche-sal igyekszik elsimítani. Így mutatja be néha különben nagyon is közönséges tárgyait is bizonyos phantasiával, eszményítve és éppen ezzel szép szíubben visszaadva.

(Folyt. köv.)

Az 1885-dik elmúlt év.

A fényképészeti téren sem hagyott nevezetes találmányokat hátra; éppen mint elődje az 1884-dik a már meglevőket javította, s most a száraz eljárással ott vagyunk, hol egykor a nedvessel a legmagasabb tetőponton valánk, azzal a különbséggel, hogy ennél a száraz minden tekintetben sokkal egyszerűbb s biztosabb. Ennek következtében a régi költséges üvegházak építtetése mellőzhető lévén, a műkedvelő és gyakorló fényképészek száma ez évben is mindenfelé tetemesen szaporodott e szép pálya előnyére s gyarapodására.

Ez év különösen az utazó és tájképező fényképészek részére nagy nyere-mény vala, az Eastmantól és Walkertől, Amerikában, javított bromezüst-emulsiós papiros, göngyöl-kazettával. Javítottnak mondjuk, mert ilyfélét már évekkal ezelőtt Warnerke hozott használatba, de a papiros nem elegendő finom szövete miatt nem juthatott általános forgalomba. Az Eastmann-féléről azonban azt tartják, hogy az üveglapokat teljesen helyettesíti, s akár kívánt nagyságokra szelhető, vagy pedig hozzá alkalmas kazettába, 25—30 vagy még több

képhez hengerre göngyölhető, s a megvilágított részeket a kazetta ellenkező részében levő hengerre göngyölhető, s azután a papiros negatív-képenként felszedelhető és rendes módon idézhető elő. Úgy vagyunk értesülve, hogy ily brom-üzüst-gelatine-emulziós papirosat J. B. Obernetternek, Münchenben is sikerült előállítani, s így a forrás közelebb eshetik hozzánk.

Obernetter más megbecsülhetetlen előhaladást is tett a Heliographia terén; fényképészeti úton ő olyan fénykép-rézmetszvényeket állít elő, melyeknél szebbet kívánnunk már nem lehet. A Coupile és társa féle eljárást abban mulja felül, hogy Obernetter fénykép-rézmetszvényeit retouchirozás nélkül csupán vegyileg állítja elő, ez pedig rendkívüli nagy nyeresmény. Ilyen szép és feltűnő jó képet egyik fényképészeti munkában vala alkalmunk láthatni.

A fénykép-nyomathoz hasonló finom fényképkő- vagy fénykép-könyomat előállítása Cayernak sikerült Marseilben. Ő a papirosra készült asphalt fényképet kőre vagy czinkre áttévén maratja, s erről közönséges módon nyomtat. A félárnyékatú képet úgy állítja elő, hogy arabiai mézgas vagy krétás papirost asphalt oldattal húz be, melyet megszáradása után negatív-kép alatt megvilágítván, terpentinnel idézi elő a rajta levő képet; e finom árnyékatú képet azután gyöngén füstékel s czinkre vagy kőre teszi át stb.

Az úgy nevezett „Isochromatikus lapok“-ról sokat beszéltek ez évben, értékét megismertük s alkalmazkodni is tudunk velek. Tudjuk, hogy nincs olyan festék, melylyel a bromezüst-gel.-emulziós rétegre minden színt egyenletes hatással rögzíteni lehessen; tehát mindenféle emulzió füstegetéssel felhagyunk s e helyett különböző színű festékekkel füstelt collodiummal behuzott üveglapokat alkalmazunk a világítani való érzékeny lap eleibe a szerint, a milyen a leveendő tárgyon a leginkább uralkodó szín.

Az északi fényt lefényképezni, melyet sajátságos színe miatt nem lehetett eddig, Fromhold tanárnak azalinos száraz lapra teljesen sikerült ez évben.

A megvilágított száraz lapokon levő lappangó kép előidézésére és ennek gyorsítására, úgy a pyrogallussal mint vasoxalattal teljesen kielégítő műveletek tétettek. Az amerikai mód szerint, ammoniak helyett hamúzsir és kénecsavas-natron alkalmazásával a pyrogallussal való előidézés nem csak egyszerűbb, hanem biztosabb is lett. E helyen különösen az Audra szerinti két elkülönített oldattal való előidézés érdemel legnagyobb figyelmet. Az első oldat áll: 25 g. kénecsavas natron, 100 g. lepárált víz, 2—3 csepp kénsav és 10 g. pyrogallus savból. Ebből használatkor kellő mennyiséget 10 annyi vízzel kell felhígítani s a lapot 2—3 másodpercig benne hagyván, következő második oldatba tenni; mely 10 rész 25 százalékos kénecsavas natron és 3 rész telített szénsavas natron vizes oldatából és 100 rész vízből áll.

A különböző sensibilisatorok vagy — Gáspár János t. s. szerint — helyesebben fixatorok segítségével a vasoxalattal való előidézés most semmi kívánni valót sem hagy maga felett. A tőlünk ajánlott, mindenütt általánosan használtatik; mely helyett Messerschmidt 1 : 20000 chrysanilin vagy 1 : 300 kénsavas chinin-oldatot ajánl. Ilyenféle fixatort, a megvilágítási idő rövidítésére

némely szárazlap gyáros minden szállítmányához mellékel, nevezetesen egyik frankfurti czég; mely fixatorból az előidézöbe adott néhány csepp a képek gyors előtűnésére s megerősödésére nem csekély hatással van.

Legnagyobb feltűnésben részesült a Himly kapitánytól feltalált, úgy nevezett „Excelsior“ fixatora, mely annyiban különbözik az előbbienektől, hogy pyrogallushoz és vasoxalathoz is egyenlő jó sikerrel lehet használni, s e mellett a negatív-képen a fehérségek nem lesznek sugárosak, s a legmélyebb árnyékok is jól átdolgozottan jönnek elő. Ezt a fixatort vagy sensibilisatort Beyrich Nándortól lehet hozatni Berlinből. De ne feledjük azt, a mit már többször megjegyeztünk, hogy a megfelelő módon készült és elég érzékeny szárazlapokra, pillanatnyi megvilágításra is teljesen kielégítő jó és szép képet lehet előidézni, minden fixator nélkül is, ha a vasoxalat előidézövel úgy alkalmazkodunk, mint a hogy azt az „Újabb előhaladás stb.“ czikksorunkban leírtuk.

Az úgy nevezett „Photogrammetria“ fejlesztésére a német követségi ház 10,000 markot szavazott meg. Bezzeg azok meg tudják becsülni ez eljárás óriási nagy értékét, úgy hadi mint technikai és művészeti tekintetben egyaránt. A photogrammetria olyan eljárás, melylyel a vele készült táj és mindennemű épületekről pontos mértéket lehet készíteni: a tájképen a távolságokat, rajtok az épületek nagyságait stb. pontosan meg lehet tudni, tehát minden photogrammetriai kép a levett tájékról ugyanannyi térkép.

A Fuhrmann Ágostontól, Berlinben felállított úgy nevezett „Császár panorama“ azért érdemel megemlítést, mert földünk csaknem minden nevezetességeiről készült diapositiv fényképekből van rendezve; melyek mesterséges világitással természetes színökben láthatók. Ez a nagyszerű s a maga nemében eddigelé egyedüli gyűjtemény azért is érdekelhet minden fényképészt, mivel Fuhrmann minden valamennyire nevezetes romokról stb. tárgyakról készült diapositiv-képet szívesen megveszen.

Új alakú képek ez évben is hozattak forgalomba, de ezek között, úgy tetszik, csupán egy féle mutatkozik maradandónak, mely hasonlatosságra olyan, mint a francia kártyák közt a „káró ász.“ Ezt az alakot Eckert cs. k. udv. fényképész hozta divatba Bécsben.

Valami kiválóan nevezetes készüléket, apparatust nem mutattak fel, a melyek megjelentek, többnyire útzóknak való s inkább csak játékszereknek tekinthetők. A Talbot-féle, rézből készült picziny kis kamara, melyben 3 négy-szög cm. képet lehet készíteni. A De Neck-féle kalap-kamara Brüsseltől, melynek pillanatzárója a fényképész fején levő kalapban van, a beállítás vele diop-terrel történik, mely az ember szeme felett a kalap karimáján fityeg, az exponálás pedig lecsüngő fonalszállal eszközöltetik stb. Állítottak elő színház látcső tárgylencsével, valamint szemüveggel is csaknem sikerültnek mondható kised képeket; de a mint megjegyeztük, ezek inkább csak játékok vagy olyanok használhatnak, kik valamely tárgyat szabad kézzel akarnak papirosra vagy vászonra nagyítva másolni, mert habár a körvonalok mosódottak ugyan, de még is eléggé kivehetők annyira, hogy a gyakorlott rajzoló vagy festő biztosan dolgozhatik utánnok.

Ezekből is könnyen meg lehet ítélni, hogy a száraz eljárás életbelépésével mennyire megegyezősödött a fényképészet elsajátíthatása. Ámde ezért, hogy becsét és értékét elveszthetné — mint sokan tartják — nem áll. A verseny mind inkább növekedésével a haladás gyorsabb, s nagyobb pártolásban mindig a legszebb és jobb műveket előállítók fognak részesülni stb.

Mielőtt a múlt — 1885-dik — évre e rövid pillantásunkat befejeznénk, lehetetlen, hogy Konkoly N. doktor O.-gyallai nevezetes csillagvizsgálójáról meg ne emlékezzünk. Ő, a mit mindenki tudhat, a napnak mindennapon való levételére „Photoheliograph“ szerkezetet állított fel megfigyelő helyiségében. Az optikai berendezés Steinheil C. A. és fiától való Münchenből; a szerkezettel egész 10 cm. nagyságú képet lehet készíteni. E szerkezetbe a napot különösen hozzá készült finoman mozgó, óra szerkezetű heliostat veti, projectálja. Továbbá K. dr. a csillagok sugára levételére is külön fényképészeti szerkezetet rendezett be observatoriumában, mely 2 kovany tárgylencsét s 1 mézspath hasábot tartalmaz; optikai része Schmidt T. és Haeschtől való Berlinből. Levételekre Obernetter J. B.-féle szárazlapokat használ Münchenből. E nagy szabású csillagászati berendezés fényképészeti műveleteiből még nem lehetünk szerencsések valamit láthatni, de hogy lapunk részére nyerni fogunk a jövőben: nagy reménységgel vagyunk.

Hasonló aldozatkészséggel, rendkívüli nagy ügyszeretettel és kitartással nálunk is minden oly tudomány, mely a fényképészettel szorosan ölelkezik, ha jobban nem, éppen úgy kifejlődhetik, mint külföldön. Konkoly N. doktort üdvözöljük s kitzított nemes céljaiban sikert kívánunk.

A phototypographia.

(Vége.)

Egy más, kétségkívül nagyon szerencsésen kigondolt phototypographiai eljárást tett közzé Ad. T. Eggis a „New“-ben „Crayontypie“ nevezet alatt. A kész nyomások mintha krétával készült rajzolatokhoz volnának nagyon hasonlók, és főképen művészi hatásuk van. Az eljárás ilyen: Egyenletes és sima üveglapot chromgelatine-nal huzunk be vastagon, megszáradása után negatív-kép alatt függélyes arányban kellő ideig megvilágítván, eleinte gyenge, később erősebb meleg vízben mindaddig mosogatunk, míg minden, a világosságtól nem érintett rész föl nem oldódik. A relief kiemelendő részei, megszáradás után, 1 millimeternél magasabb ne legyen. E relief-képen kívül még a következő eszközök kívántatnak: 1. Egy darab autographiai szemcsés papiros (az Angerer- és Göschel-féle szabadalmazott papiros ide éppen alkalmas). 2. Néhány ív kék vagy fekete transport-papiros (milyen a pigment-eljárásához szükséges). 3. Egy kiseded sajtó. Most a gelatine-relieffet a sajtóban levő egyenletes fém- vagy kőlapra teszszük, erre egy darab transport-papirost, erre megint prä-

parált felével egy darab szemcsés papirost; ezekre végül egy teljesen simán csiszolt aczéllapot teszünk s a sajtót lassan szorítjuk be, hogy a nyomás is lassan fokozódhassék. Így azután a szemcsés papirosan élesen határolt szemcsés rajzolat képződik, melyet photolithographiai célra kőre, vagy typographiai használatra czinklapra lehet általtetni és maratni.

A szerző ez eljárására nem vett szabadalmat, hanem hizalmasan közre bocsátotta, mely tettét nem lehet elegendé méltányolnunk.

Ezek után ugyanazon szám 66-ik oldalán Liesegang következő „Uj photogravur-eljárás“-t közöl:

Egy úr, kinek közelebbről alkalma vala az állami nyomdát meglátogatni, az ott jelenleg alkalmazott photogravur-eljárásról következőkben tudósít minket, úgy mond Liesegang.

Egy fényesre csiszolt rézlemezt porzó szekrényben finomul tört asphalttal behintetvén, megmelegítnek, midőn az asphalt megolvad s a lapon egyenletes finom szemcsévé változik át. A nyomtatandó mintáról készült negatív-képről diapositivot, erről pedig pygment-képet másolnak. A megvilágított pygment-papirost, ismert módon, hideg vízbe teszik, s az asphalttal szemcsézett lapra nyomják és elegendő meleg vízben idézik elő; midőn a lapon pygment-negatív-kép marad hátra, s így az asphalt-szemcsékkel behintett rézlapon beedszhető gelatine-reliefkép van. A maratást eleinte meglehetősen töményesült vaschloriddal eszközlik, melyhez lassankint mind több és több vizet adnak. A töményesült oldat a gelatine-t coagulálván, összemenesztvén a képnek előbb csak a sötétebb része maradik be, a higabb oldat ellenben a gelatine vastagabb rétegibe is behatván, a felárnyéklatokat is bemarkja, a hol természetesen az asphalt-szemcsék is megmaradnak. A lapot csak nagyon keveset maratják, s ennek következtében nem sok példányt lehet nyomni róla. Ezek után a szabadalmakat közöljük rendre a mint következők:

Algeyer Gy. és Bolhoevener K. Münchenben az 1882-ben vett szabadalmuk mellé 1883-ban a következőt csatolták:

1. Mint szemcsés negatív-készítés, mely

a) photolithographiai használatra és

b) fémbe való magasan maratásra alkalmas stb.

A rendes módtól ama eltéréssel készítünk közönséges fémnyomat lapot, hogy a kép szemcsésítésére minden 5 rész gelatine-hoz 1 rész chlorcalciumot, vagy más hasonló anyagot veszünk (az az belevegyítünk). Az ily módon készült (chromgelatine-os) lapot diapositiv-kép alatt megvilágítván, zsiros füstékkal hengereljük be, hogy róla gelatine-foliumra nyomást készíthessünk. Ezt a nyomást porfüstékkal, például graphittal rögzítjük és erősítjük, és mint negatívot az ismert módon photolithographiához, vagy magas maratásra czinkbe vagy vörös rézbe lehet alkalmazni stb.

A szabadalom többi része mélyen maratásról szól, és pedig nem kisebb hibával, mint a fentebiben is észrevehettük, hol azt mondja, hogy a „diapositiv alatt megvilágított lapot zsiros füstékkal hengerli be, hogy róla ge-

latine-foliumra nyomást készíthessen.“ Amde a lapot, mielőtt a változást nem szenvedett chromot a rajta levő gelatine-rétegből előbb ki nem mosta: befőstékelni a nélkül nem lehet, hogy az egész lap főtékes ne lehessen. Tehát megvilágítása után meg kell mosnunk, hogy a vizet absorbeált részek a hengeren levő főtéket visszataszítván, fénynyomatszerű képet adhasson. Vagy pedig, az ő szerintük egészen befőtékelt lapot vízben, lágy szivacsosal addig dörgöljük gyöngéden, míg a világosságtól kevésbé érintett részek meg nem tisztúlnak egészen stb. Különbén, ha visszagondolunk, úgy látjuk, hogy ez eljárás a Husnik-féléhez nagyon hasonlít.

A 2. ide vonatkozó szabadalom Benecke- és Fischertől ered s abból áll, hogy ők negatívról lehetőleg kicsinyített diapositiv-képet készítenek, melyet azután a nyomtatandó nagysága szerint nagyítanak megint, midőn ez ekkor az által lesz kívánt minőségű szemcséssé, hogy nemcsak már a jodcollodiumot készítik megfelelőleg vékonyon, hanem főképen az előidézövel tudnak alkalmazkodni helyesen.

A kicsinyített diapositiv-képhez való jodcollodium:

30 g. alkohol,	0,8 g. kőgyapot és
30 g. aether,	0,8 g. jodammonium.

Ehhez a legalkalmasabb előidézö pedig:

480 g. víz,	60 g. eczetsavany és
30 g. kéneccsavas vasélecs,	30 g. alkohol.

Megjegyzendő, hogy erősebb előidézö durvábban, gyengébb pedig finomabban reducálja az ezüstöt, s így a diapositiv-képet tetszés szerinti nagyságú szemcsékkel készíthetjük, melyek csak a nagyítással lesznek láthatók.

Így állítani elő a szemcsés képet, kétség kívül elmés gondolat vala, hanem vajjon nem volna-e egyszerűbb, ha mi finomul megtört és szitált üveg- vagy más hasonló nemű anyagporral vegyített bromezüst-gelatine-emulziós lapra készítenék az eredeti negatív-képet, s erről a szükséges diapositivot stb.? Vagy pedig olyan chlorezüstözött szemcsés papirosra nyomtatunk pozitív-képet, mint a milyenre a festőművészek szokták tanulmányképeiket főtteni. Erről azután, rézsutason világítva, készítünk szemcsés negatívot stb.

A 3., mint nem szabadalmazott eljárás a Fred. E. Ives-é Philadelphiában. Ő is, mint rendszeren szokás, negatív-kép alatt chromgelatine-réteget világít meg, azután meleg vízzel kezelvén, relief-positívot készít. Erről Ives fősz- vagy viasz-lenyomatot önt, melynek felületét vonalzatosan vagy pontozatosan vésett és főtékelt nyomtatóval sajtolja. A fősz- vagy viasz-relief legmélyebb részeit eme vonalok vagy pontok nem érinthetik, hanem a kisebb-nagyobb mélyedéseket félig-meddig igen, az egészen kiállókat pedig teljesen érintve befőtékelik. Hogy tehát e befőtékelt reliefről, a nélkül hogy még egyszer kellene levenni, általnyomást készíthessünk: nyers collodiummal huzzuk be, mely a főtéket átáztatja ugyan, de le nem mossa. A collodium megszáradásával gelatine-oldattal öntjük be egyenletesen, s miután ez is megszáradt, savanyított vízzel nedvesítvén huzzuk le a gelatineos-collodium képréteget a reliefről, mely alatt

azután brom-collodiumos lapot világítunk meg sajtóban. A negatívnak ily módon való előállítására nagyon gyorsan esik meg; ezen kívül a negatív visszafor-dítását is azzal lehet meggazdálkodni, hogy a sajtóban a collodium diaposi-tiv-rétegnek megfordított felére fektetjük a bromcollodiumos lapot. E collodium-diapositiv-réteg könyvben tartható s minden időben alkalmazható negatív-kép készítésére.

Ives ez eljárását közelebbről azzal javította, hogy a föntebbi módon befőstékelt reliefről czinkre vagy kőre való általnyomáshoz, nem papírost használ, mint azelőtt, melyen a füstök könnyen elmázolódtak s így a kép is, hanem kautsuk lepelt, mely teljesen tiszta s éles képet ad stb. Ha e javítása nem volna közölve, nem tudtuk volna meg, hogy a befőstékelt reliefről hogyan lehet általnyomást czinklapra eszközölni. Ritka eljárás van teljes hűséggel közölve, csaknem mindeniknél éppen a leglényegesebb körülmények előadásakor egy-egy fordulattal más tárgyra térnek.

A chicagói „The Lithographer and Printer“ a föntebbiből csak abban eltérő eljárást közöl, hogy a negatív alatt megvilágított, üveglapon levő chromgelatine-positiv-képből csak a változást nem szenvedett chromsót mossa ki, nem pedig a változást nem szenvedett gelatine-t is. Az ilyen lapos reliefről főszenyomatot önt, s ennek külső részét metsző műszerrel vonalozza, vagy pon-tozza be. Erről azután viasz-másolatot önt, melyről graphittal beporozván, gal-vanoplastikai úton készít nyomtatható clichét. Ez eljárás minden újdonsága mellett is, a Husnik-féle legrégebbi eljárással egyez meg.

Sutherland Gy. eljárása, Adelaide-ben, Ausztráliában, abból áll, hogy ő is mint Ives meleg vízzel kimosott mély reliefről főszenyomatot önt, melyet előbb gummiarabicum-oldattal önt be vékonyan, s miután ez megszáradt rajta, főzött vastag lenolajjal. Ezután staniolt tesz vonalazott vagy pontozott fém-, kő-vagy falapra, erre pedig flanel darabot s jól megnyomtatja. Ekkor a vonalokkal vagy pontokkal benyomott staniolt, kiülőbb részével a relief-öntvényre teszi s alkalmas eszközzel mindaddig dörögli, míg a vonalok vagy pontok kellő helye-ken eléggé be nem hatolnak abba. Ekkor még egy öntvényt készít róla, melyet azután már ismert módon, galvanoplastikával kezel stb.

Kunkler E. St.-Gallenben, hosszúra nyújtott, szabadalmazott eljárása rövidre összefoglalva annyiból áll, hogy ő, a mint már Mariot említ, a szem-csemintát túlságosan világított, azután kimosott és befőstékelt fénynyomathoz közönségesen használt lapról állítja elő, az az ilyképen szemcsézett lapot ve-szen le; s miután kiszáradott, bromezüst-gelatine-emulsióval húzza be, s erre veszi le a nyomtatandó tárgyat stb. E röviden előadottból is kiténik, hogy a Mariot-féle vala ez eljárásnak alapja.

Végül Mr. Swannak régebben föltalált és szabadon közzé tett eljá-rásával fejezzük be e nagyon is hosszúra nyúlt czikkünket. Egy közönséges módon készült chromgelatine-os lapot, a milyent fénynyomathoz szokás készí-teni, negatív-kép alatt világítunk meg kellő ideig. Ezután általtevő füstékekkel egyenletesen behengerelvén, vízben addig áztatjuk, míg a világosságtól kevésb-

bé érintett részek annyira megáznak, hogy azon helyekről vizes flannel vagy lágy szivacsral könnyedén le lehessen dörgölni a füstéket; midőn ekkor a szemcsés kép készen van, s általtevő papirossal czinklapra lehet nyomni s bemarkatni.

Veress Ferencz.

Apelles csizmadiái.

(Tudományos észleletek).

Megállít a mult napokban egy ismerősöm s egy arczképet tart az orrom elé, hogy tekintsem meg.

— Találja el, kedves uram, hogy kit ábrázol ez az arczkép.

-- Ez? Hát önt.

— Hm! Jó szeme van. Én úgy látom, hogy épen nem hasonlít hozzám.

— Sőt ellenkezőleg, nagyon is jól el van találva.

— Nem veszi ön észre, hogy a képen igen nagy az orrom?

— Épen nem.

— No de a fülem igazán aránytalanul nagyra van csinálva. Nemde?

Nagy bizony, mert az igazi füleid is nagyok, gondoltam magamban, fentszóval pedig biztosítottam a kétkedő urat, hogy fülei úgy természetben, mint arczképén egyaránt kicsinyek, arányosak.

Még némely aggodalmát eloszlattam s aztán elváltunk. Messziről láttam aztán, hogy egy másik ismerősét, kit utánam útban talált, szintén megállította s mutogatta neki a képet, bizonytal vele is annak hibáiról értekezvén.

Nem lehet több csalatkozott arczot és lekonyult orrot látni másutt, mint a fényképész műtermében, midőn a publikum kézhez kapja a kész fényképeket.

Természetesen egy sem akar magára ismerni, mert mind olyan hibákat fődöz fel a képen, a melyek ő rajta nincsenek meg.

Jön a bakagyerek a műterembe, hogy átvegye a portréját. A hogy kezébe veszi s meglátja saját képmását, a mit még soha képen nem látott, először is kigömbölyödik a két orczája s szembe neveti magát. Nyilván tetszik neki, elnézegeti elégedetten egy darabig, s ha egyedül volna, bizonyára még beszédbe is ereszkednék vele. De hát így mégis röstelli ezt tenni.

De a mint kigyönyörködte magát az ábrázolatján, csakhamar elkomolyodik, s szinte elképped az ijedségtől.

— De, kérem, alig látszik ezen a képen a két csillagom, pedig e nélkül mit csinállok vele. Haza sem küldhetem, mert még nem is hiszik el, hogy káplár vagyok.

— Már pedig, vitéz uram, az a két csillag jobban nem látszhatik, mert a csillag is fehér volt, meg a parolé is fehérés színű, a mire varrva van. Még inkább nagyon is látszik.

A baka fejcsóválva elindul az ajtó felé, de meg visszatér.

— Nem lehetne kérem valahogy mégis kifeketíteni ezeket a csillagokat? Tegye csak bele még egyszer az úr a masinájába, hátha jobban látszanak majd.

— Legjobb az így, a hogy van, barátom Higye el nekem.

A baka elballag, de otthon bizonyosan első dolga lesz, hogy egy kalamust fogjon s tintával olyan két csillagot pingáljon a gallérijára, hogy még a vak is meglássa, ha nem — vak.

Ludmilla kisasszony sincs megelegedve az arczképével, pedig ugyancsak „kedvezett“ neki a fényképész. Ha ezt a képet elküldené valamelyik apró hirdetésbeli házasodni óhajtó fiatal embernek, az még rámenne a lépre s csak ha személyesen pillantaná meg leendő hitvesét, nyargalna vissza bósz futással s vetné magára a keresztetket.

— Egészen el van ez a kép hibázva, selyptíti Ludmilla kisasszony a fényképésznek. Ilyen semmit mondó, kifejezéstelen arcz, nyitott száj, összehuzott szem bizony nem ajánlja ezt a képet.

— Bocsnat kisasszony, de a fényképész csak a valót adhatja vissza a fényképen, úgy a hogy eléje állunk a gépnek.

Ez bizony elég jól oda volt mondva Ludmilla kisasszonynak, de én még többet is mondtam volna.

— Aztán ez a haj! Legnagyobb ékességem (?), szép nagy hosszú hajam (csupa loknival volt tele a feje bubja) jó formán nem is látszik.

— De hát ha úgy tetszett fésülnödni, hogy nem látszott a levételkor belőle semmi.

— Az nem lehet. Önnek kötelessége lett volna szép hajzatot csinálni fejemre. Ilyen kép, uram, nem dicséri a mestert s gavalléraitnak nem is fogom önt ajánlani soha.

No, gondoltam magamban, e miatt nem fog az én fényképészem a Dunába ugrani. Ludmilla kisasszony gavallérijai olyan udvariatlanok, hogy még egyáltalában nem tetszett nekik e világra születni. Vagy talán tanácsosabbnak látszik nekik, inkább nem is élni, mint Ludmilla kisasszony gavallérijai lenni? Meglehet.

Ama bizonyos borbélylegény, kiről már egyszer megénekeltem, hogy plaidbe burkolva, gummiarabikummal homlokára ragasztott hársfalevelekkel és egy rozszant harmonikával kezében vétette le magát, az olló e művésze meg épen elborzadt (és méltán) képe láttára. Bizony nem is ihletett poétának, hanem valami kóbor vándorló legénynek nézett ki a képen, a mi természetes is az előzmények után.

Méltatlankodására a fényképész vállat vont, nem akarván mondani, hogy magad vagy az oka.

— De hát nem olyan vagyok-é e képen, mint egy oláhzigány? Kérdé tőlem, a ki esetleg épen jelen voltam. Ez a plaid leér a földig és se kezem, se lábam nem látszik ki belőle.

— Tisztelt uram, ön épen úgy van eltalálva, a hogy óhajtotta. Az ókor legdicőbb lantosai épen így néztek ki. A mult évben találták meg Heros-

tratus, Artaxerxes Longimanus, Cerberus, Fabius Cunctator, Menenius Agrippa, Columbus Kristóf, Hári János és más ünnepezt klasszikus költők mumiaiát egy egyiptomi piramis alatt s ők szakasztott ilyen plaidbe voltak öltözve. Hiszen ismeri ön e tündöklő férfiak hírét?

-- Oh kérem, műveiket sorba olvastam mind s az vigasztaló, hogy az ő nyomukon haladtam öltözékemben. Csak ez a harmonika volt mégis rossz gondolat.

— Oh, épen nem! Történelmileg bebizonyított tény, hogy Jeremiás próféta harmonika kíséretéhez szerzette híres siralmait s a „szentek hegedűje“ voltakép harmonikát jelent, a mint ez Horatius Cocles krónikáiból kitetszik.

— No, úgy meg vagyok elégedve. Csak az a kár, hogy a világ nem érti majd öltözékem jelentőségét.

— Oh, uram! a világ tudatlansága egy fenkölt szellemet sohasem állít meg útjában. A genie nem hallja, a mit a világ kiabál utána, hanem megy előbbre és előbbre!

— Úgy van, megy előre rögzös útján. Megyek én is! Uram! ön megközelítette szellememet. Isten önnel!

Áspis.

A száraz eljárás keletkezése és fejlődése.

(Folytatás)

BCU Cluj / Central Library Cluj

A kereskedésekben előforduló gelatine-okat bőrből, szarúból, csontból, porczogóból és hélből nyerik. A nyers anyag megválasztása és kezelése szerint is, a gelatine annyiféle kinézésű és tulajdonságú lehet. A mi célunkra valónak háromféle tulajdonságúnak kell lenni: tisztának, lyukacsosnak vagy könnyen átzhatónak és keménynek vagy ellenállóknak.

Kiváltképpen a csontból és hélből készültek a legellenállóbbak; hanem az elsők gyakran savanyúak, az utóbbiak pedig némelykor valami csekély timsót tartalmaznak. A savany leggyakrabban előforduló hiba, mely fényképszeti használatnál legártalmasabb.

A bőrből és fiatal állatok porczogóiból készült gelatine-ok tiszták és savanymentesek, de nem ellenállók; emulsióknak használva nem tapadnak jól az üveglapra és előidőzés közben széleiknél kidagadnak.

Ezek csak általános megjegyzések. Egyébiránt lehet kereskedésekben emulsióhoz alkalmas gelatine-t kapni: olyan az „üstökös“ bélyegű, ezenkívül a kemény tulajdonságú Cogniet-féle Lyonból, Nelsontól némelyek.

Megtudni, hogy melyik gelatine jó? egyszerűen úgy lehet, hogy mindenféleből veszünk egy-egy lapocskát, s lapos edénybe töltött vízben minden darabocskának csak felét mártjuk; s a többi közül azt választjuk, mely hosszabb ázás és földagadás után is eredeti alakját leginkább megtartotta; mindig az ilyen szokott a legellenállóbb lenni.

Vizahólyag az emulsióba szükséges. Meglehetősen nehezen oldódván előbb jó darab ideig áztatni kell. Oldata megtisztított gyapoton szűretik át, mivel oldhatatlan részeket és foszlányokat szokott tartalmazni. Legalkalmasabb a kereskedésekben kapható gelatine-szerű tisztított vizahólyagot használni; mely üveglapra töltve, nagyon finom és tiszta réteget ad; de csak magára nem használható, mivel ha ezüstsóval egyesült: többé már nem könnyen keményedik meg. A vizahólyag bizonyosan ennek köszöni tisztaságát és nagy átlátszóságát.

II. A bromezüst-gelatine.

Itt ama kérdés áll előttünk, hogy az emulsió fölös ezüstsóval, fölös bromsóval vagy végül egészen közömbösen legyen-e készítve?

Collodium-emulsiónál a gyakorlat tagadhatatlanul bebizonyította, hogy nagyobb érzékenység megadására fölös ezüstsó jelenléte szükséges. Én a fölös ezüstsó jelenlétét nagyon csekély mértékben ajánlottam, mivel az a collodium-gyapottal egyesülvén, fátzolosságot okoz. De a gelatine még másképpen is viselkedik. Az ezüstsóval nagyon könnyen egyesül. Ha közömbös gelatine-oldatba néhány centigramm ezüstitratot adunk s ez oldatot néhány óráig folyó állapotban tartjuk: akkor az ezüstsóval belsőleg úgy összekötődik, hogy mosása után a vízben legcsekélyebb ezüst nyomára analysis útján sem lehet akadni. S a gelatine még sötétben is folyvást sötétedik.

Mindenkor az én véleményem vala az, hogy a bromezüstnek teljesen közömbös anyagnak kell lenni, és ez a gelatine-hoz talál. Fölös mennyiségű oldott bromsó a fény iránti érzékenységet mindig csökkenti, nagyon csekély mértékben való jelenléte azonban kevés befolyással lehet.

Ámde eddig csaknem minden nyilvánosságra hozott rendelvénybe az ezüstsó fölös mennyiségben van ajánlva. De azt kérdezem: úgy az egész bizonyos-e? és vegyelemzéssel bebizonyított-e?

Nem szabad felednünk, hogy a kereskedésekben előforduló anyagok gyakran különböző összetételűek, és hogy az elméleti egyensúlysorok a gyakorlatban még korántsem találnak. Ime egy példa:

A bromammonium képlete $NH^+ Br^-$ és az arány súlya 97,996. A légenysavas ezüstélegnek $Ag ONO$ ad 169,97. Melyből az következik, hogy 1,73 g. légenys. ezüstéleg átváltoztatására 1 g. vegyileg tiszta bromammonium szükséges. Ámde a kereskedésbeli anyaggal úgy találjuk, hogy fölös mennyiségű ezüstsó jelenlétére 2 g. ezüstsót kell vennünk. Már pedig nem hiszem, hogy olyan rendelvény találtatnék, melyben kétszer annyi ezüstsó mint bromsó ajánlatatnék. Milyen lehet másféle bromsókkal a kilátás: még nem kísértettem meg. Eleinte azt gondoltam, hogy az ezüst egy része a sensitálásnál a gelatine-től elnyeletik, és innen ered a gelatine-emulsió nagy érzékenysége, de ez nem így van; ezt a nagy érzékenységet a bromezüst kiváló finom molekularis csoportozatai eredményezik. Annyi azonban bizonyos, hogy ha a vörös fátzolosságot mellőzni akarjuk: nem kell a gelatine-hez fölös mennyiségű ezüstsót adnunk.

Maximalis érzékenység elérésére annyi bromezüstöt kell a gelatine-ba kebleznünk, a mennyit csak lehetséges. Például:

Víz	50.
Bromammonium	5.
Gelatine	4.
Vizahólyag-gelatine	4.

Ezüstőztetik:

Víz	50.
Ezüstnitrát	9.

Ez az arány, a mint mondva volt, kereskedésbeli anyagokhoz talál és kevés bromsó felesleget ad.

A darabocskákra vagdalt gelatine-t és vizahólyagot 5 g. bromammonium 50 ccm. vizes oldatában hagyjuk ázni bizonyos ideig, s azután meleg fürdőben oldjuk fel. A 9 g. ezüstnitrátot 50 ccm. lepárolt vízben oldván, a gelatine-oldat szerint melegítjük meg és kevesenkint töltjük ahhoz szakadatlan kavaráss vagy rázás közben. Az ezüstös edényt 25 ccm. lepárolt vízzel megöblítvén, szintén az előbbihez töltjük. Ne feledjük azt, nehogy megfordítva a gelatine-t töltsük az ezüstoldathoz, mivel ekkor kikerülhetetlenül vörös fátýosság támadna. Jól intézett kezeléssel tejfólszerű egyenletes és finom emulsiót nyerünk. Az emulsiót most tálba szűrjük és hűvös helyen három óráig megkeményedni hagyjuk, azután felvagdadjuk s addig mossuk, míg az utolsó víz sómentes lesz.

Az emulsióval behuzott lapoknak minél hamarább kell kiszáradniok. Mihelyt rajtuk az emulsió meghegedt, léghuzamos szekrénybe állítatnak. A száraz rétegnek meglehetősen nem átlátszónak, de nem nagyon vastagnak kell lenni.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

A pozitív-képekről.

(Folytatás.)

Amaz eljárásnak, melyet a chlorezüst helyett akarunk alkalmazni, legalább is ilyen jónak kell lenni; mivel kevésbé jóval semmiképen sem akarhatunk a közönségnek szolgálni.

Tartósságra vonatkozólag, a chlorezüstnél igen is van jobb eljárásunk, a milyen szénnyomat vagy pigment-eljárás, chlorezüst-collodium eljárás, platinotypie stb., de ezek kényes kezelése szakavatott és ügyes copirozót igényel s több költséget is. Ez eljárásoknál az exponálás igaz hogy rövidebb, mint a chlorezüstnél, de még sem annyira, hogy estve közönséges gáz- vagy petroleum-világosság mellett exponálni lehessen. Erre csupán az úgy nevezett „Rapid-papiros“ legalkalmasabb.

Ilyen többfélék kaphatók kereskedésekben, melyek annyiféle tulajdon-

ságaiknál fogva különböző eredményre vezetnek. Eddigi tanulmányom alapja a Lamy- és Warnerke-féle papiros vala, (A Lamy-féle bromezüst-gelatine-nal, a Warnerke-féle chlőrezüst-emulsióval van előkészítve. — Szerk.), melyeknek egymáshoz való hasonlítására sok kísérletet tettem.

Lamy-féle papirosra körülbelül már hét évvel ezelőtt készítettem nagyításokat, melyeknek színe mivel egészen átfüstettek, nem jött tekintetbe. Ez a papiros töményesített vasoxalat-előidézővel elég erős képet adott, csakhogy színe pala-szürke, s finomabb átmenetekben zöldecs vala, melyen minden igyekezetem mellett sem tudtam segíteni. A bromezüst színezésére többféle aranyozót és szereket kísérlettem, de legföljebb csak a reducálatlan ezüst színeződött a világosabb részeken lilás rózsaszínre valamennyire. A papirosak érzékenysége roppant nagy. Közönséges gázvilágtól körülbelül 40 ccm. távol és közepes erejű negatívról 1 másodpercnyi exponálásra teljesen kifejlett képet nyertem. Negatív-kép-nagyításokra ez a papiros nagyon alkalmas lévén, ajánlatos, mivel itt a kékestekete szín nem árt, és mivel a papirost könnyen átlátszóvá tehetjük. Az a sajátsága van, hogy a rögzítő fürdőben megvörösödik.

Újabb időben Warnerke-féle papirossal is tettem kísérletet, mivel halottam, hogy ezzel kellemesebb színű képeket lehet nyerni. De mert a Lamy-féle nagyon érzékeny papirosokhoz valék szokva, minden kép rövid ideig vala exponálva, míg végül odáig nyújtottam ezt, hogy most elmondhatom, miszerint a Lamy-féle papiros a Warnerke-félénél 40-szer érzékenyebb. Oly negatív, mely alatt a Lamy-féle papiros 5 mpercnyi időt igényelt az exponálásra: a Warnerke-féle papirosokhoz 3 $\frac{1}{2}$ perc kivántatott. A színe is a Lamy-féléjével csaknem egyenlő, száradása után azonban mégis élénkebb valamivel, azért mivel Warnerke emulsiója több gelatine-t tartalmaz. Tehát várakozásomban ez úttal is csalódtam. Itt is többféle előidézőt kísérlettem meg, de észrevehető különbséget nem találtam. És habár az utólagos színezésbe nem is biztam: mégis többfélekkel tettem kísérletet: citromsavanyt, eczetsavanyt, rhodan-ammont stb., de itt is, mint amannál csak a reducálatlan ezüst színeződött, a reducált pedig megmaradt hideg színével. Rögzítéssel egyidejűleg színezni sem felejtettem el megkísérteni, hanem így sem jutottam kielégítő eredményhez, habár azt gondolom, hogy ha később is adható szín: ezt a rögzítőben kellene nyernie. Véleményem azonban odáig megy, hogy a kép valódi színét már az előidézőben kell megkapnia, nem pedig utólagosan.

De hogyan lehetséges ez?

Néhány nappal ezelőtt olyan nyomatot vala alkalmam látni, melyet Warnerke maga állított elő és ez csakugyan ha nem is a mi megszokott bíborlila színű volt, de kellemes meleg színű vala és éppen az ellenkezője annak, melyet Warnerke papirosára készítettem azelőtt; a Warnerkéjé feltűnő élénk és meleg, az enyém hideg és kékesfekete színű. Ezen elképedve, ama gondolatlaltal fogtam munkához megint, hogy a mi annak, neked is csak sikerülni fog; „próbálni annyi, mint tanulni“ és nem sokára a titok birtokába jutva, ma a

hideg és meleg színt meg tudom határozni, hatalmamban van a kívánni való eredmény és pedig a nélkül, hogy más vegyi anyagokra volna szükség.

Hagyj minket t. olvasó közönséges módon kísérletet tenni.

Vegyük megint elő a fentebbi negatívot, melyhez Lamynál 1, Warnerkénel 40 másodpercnyi exponálás kívántatik. E papirosat — Warnerkéfélet — 4 rész töményesített sóskasavas kalival, 1 rész töm. kénsavas ammonnal és néhány csepp 10%-os bromkali-oldattal idézzük elő. A kép piros színben jelenik meg; és mielőtt a kép melegséget, erőt nyerne: félbe szakítjuk további idézését, mert a későbbi rögzítés után sötétséget nyer; elegendő mozással tömény timsó vizes oldatában cserezzük, 20%-os alkéneccsavas natronban rögzítvén, rendes módon kezeljük, midőn az eredmény erős, kékes fekete nyomatok.

Most más darab papirost, az előbbinél tiszerte több ideig világítunk meg. Azt mondod t. olvasó, hogy ekkor hasznavehetetlen halvány szürkés kép lesz? Várjunk csak, én is így gondoliam, mielőtt az ellenkezőről győződtem meg. Az előidézőt az előbbi módon vegyítjük össze, s azután hatszor annyi vízzel elegyítjük. Ebben csak néhány percz mulva látszik valamicske a képből; lassan azonban teljesen megjelen. Árnyékklata élénk, fehérsége legcsekélyebb fátyolosság nélkül, tiszta s a mi legmeglepőbb, nagyon kellemes meleg színezetű. Csodálkozol ezen t. olvasó? Mi is csodálkozánk. Alig hittem szememnek és e sajátságos különbséget megfejteni nem tudtam, midőn ugyanazon anyagokkal és papirossal készült: csak a világítása vala több s az előidéző gyengébb. A több ideig való világításnál és gyenge előlézőnél a rögzítő natronnak, a másik — Lamy — papiroséhoz képest ellenkező hatása van: a kép egy kissé meggyengül, azért elegendő erősségre kell idézni.

E kétféle exponálás ideje között nyugszik a kép minden lehető színárnyalata; a hideg kékes feketétől, erős sepia, s egész a ragyogó pirosas színig. Ez utóbbi (Warnerke) papiros, a közönséges camarában való világításra kissé érzékenytelen és aránylag igen sok időt kíván az exponálásra, mely más bajt is von még maga után, annak ellenében a condensáló tárgylencse napfény nélkül is nagyon érzékenyítőleg hat, és közvetlen napsugáron már teljesen kielégítőleg megy. Vízikártya-negatív egy percz alatt nagyítódik. A Warnerke-papiros a Lamy-félénél fényesebb lévén, az albumin képeit inkább megközelíti; azután megfelelő fényes mázzal is behuzható, vagy zsirlázott üveglapra dörgölhetjük s megszáradása után lehuzzuk arról, midőn a kép üvegszerű fényt nyer; melyet azonban túlságos simasága miatt nem mindenki kedvel. Igaz, hogy a hevithető simítógép ennek simaságot igen, de fényt nem ad. Ennek azonban én elébe teszem a hidegen való simítást s azután a befénymázolást. Az a fénymáz, melyet chlorezüst-collodiumhoz alkalmaztam, itt is jó szolgálatot teszen, vékony és vízszerűleg tiszta, fénye gyenge és száradása gyors, azután a karton nem fényesedik meg tőle, hanem eredetiségében marad meg.

Miután a Warnerke-papirossal ilyen meglehetősen kielégítő eredményhez jutottam, a Lamy-félével is hasonlót akartam elérni. Itt a dolog azonban

egészen másképen áll. A Lamy-papíros sok ideig való világitásra, éppen mint a száraz lapoknál, szürke és halvány képet ad. Itt a Warnerkejétől egészen elütő más emulsióval van dolgunk. Minden bizonynyal Warnerke bromezüstös mellett chlorezüstöt is készít, mely úgy tetszik Lamynál nincsen. Nagyon feltűnő, hogy a sokkal több világitás kevesebbet árt, mint a kevesebb ideig való, mely a negatív-kép-eljárásnál éppen megfordítva van. Vagy talán a túlon túl megvilágított lapon a negatív-kép nagyon fölhigitott előidézővel, lassan előidézve, szintén megmenthető? Hatalmunkban van, két egyenlő ideig exponált papírost hideg és meleg színezetűleg úgy előidézni, hogy a melegebb színezetűhöz az előidézőt csak nagyon kevés vízzel elegyítjük össze. E módosítással itt sokkal többet elérünk, mint akármely más processussal. Hozzávetőleg csak két percz múlva kell a képnek mutatkoznia és az előidéző olyan gyenge legyen, hogy a kép előidézése legalább 10 percznél kevesebb ideig ne tarthasson; ha igen gyorsan jelennék meg: vizet adunk az előidézőhöz, ha pedig sokáig ki marad, az előidézőt megerősítjük, hanem ez utóbbi műveletnél nagyobb ügyelettel kell lennünk, mint az elsónél, mivel a nagyon fölhigitás csak időt veszten többet igénybe, mely nagyon sok kép előidézésénél nem jön tekintetbe.

(Vége köv.)

Veress Ferencz.

Fényképészeti szakmunkák ismertetése.

Minden népnek műveltségét irodalma tükrözi vissza; a legműveltebbek közé tartozik az olyan, melynek bő irodalma van és részrehajlás nélkül el lehet mondani, hogy a német nép ilyen. Százazrekre menő szépirodalmi munkáin kívül a természettudományi, ipartügyi, philologiai, művészeti, mezőgazdasági és egyéb szakbeli művei egész könyvtárakká szaporodtak, melyekről csoportonként külön jegyzékek szolgálnak a szakértők tájékoztatására. A természettudományiak közé tartoznak a fényképészeti munkák is, melyeknek száma 1840-től fogva 400 kötetnél is többel gyarapodott. Ezt igazolja magán könyvtárunk is, mely csaknem minden eddig megjelent fényképészeti szakmunkát magában foglal.

A fényképészeti művek kiadói közt Liesegangot úgy tekintjük, mint csoportjukban a középpontot, honnan legtöbb éltető fény sugárzott és sugárzik szét ma is mindenfelé, míg más szakértő a fényképészetnek encyklopaediáját írja meg, addig ő annak egyes ágait külön tárgyalja saját tapasztalatai és a gyors előhaladás szerint. A hatvanas évek elejétől fogva kiünően szerkesztett „Photogr. Archiv“-ja mellett 3—4 kötetnyi munkát ad ki minden évben. A most lefolyt évben kiadottak közt kiváló figyelmet érdemel a „Handbuch der Chemigraphie und Photochemigraphie“ Mörch J. O. után. Ezt, a különben szerkesztőségünkhöz bíralatra beklüdtött és 152 oldalra terjedő hasznos munkát, melyhez 8 sikerült mintakép van mellékletül csatolva, ama t. olvasóinknak ajánljuk, kik a „Phototypographia“ cz. cikksorunk iránt érdeklődtek.

*

*

Egy másik nagy nyolezadrétű és 175 oldalra terjedő munka fekszik előttünk ily czimmel: „De Malerische Effect in der Photographie als Anleitung zur Composition und Behandlung des Lichtes in Photographien“ von H. J. Robinson. Frei nach dem Englischen von C. Schiendl. — Ez a nagyon érdekes munka tehát a fényképészet gyakorlati aesthetikáját tárgyalja s habár nagyon is terjedelmes szöböséggel: kivetni valót még sem találtunk benne. Általános a vélemény, hogy valamint más művészetben, úgy a fényképészetben sem lehet az aesthetikát tanulni, mert az aesthetikai érzéknek lassankint úgy kell kifejlődni. E véleményt azonban Robinson megczáfolni látszik jeles munkájával, melynek figyelmes áttanulásával, az olvasónak — a nehézségek eloszlásával — el kell mondania: ez egyszerű szabályokat mind tudtam, csak azt nem hittem volna, hogy ily szép alakban és törvényszerűleg keretezni lehessen. Sajátságos jelenség gyanánt tűnik fel az elmélkedőnek, hogy valamint a társadalmi életnek megvannak a maga törvényei: úgy az ipar, művészet, tudomány stb. művelet egyes részeinél is külön megvannak, csakhogy ezek itt-ott a kor fejlődésével párhuzamosan szakadatlanul változnak. A levétel helyének izléses berendezésétől kezdve az alakok állításáról, a csoportok helyes beosztásáról, teljesen megfelelő világításokról nagyon könnyen felfoghatólag és világosan értekeznek, de nem hagyja figyelmen kívül a tájak levételénél igénybe veendő fontosabb szabályokat sem. Ha áll az, hogy a nem teljesen jól halló zenész is megtanulhatja, határozott helyeken, az ütemeket: akkor minden művész pályán haladó tanulhatja az aesthetikát megfeszített erővel és kitartással. Ámde valamint az olyan zenész játékában nem lehet érzés, mely szívünk érzékeny hurjait rezegtetné: úgy az olyan művésztől eredő mű sem lehet minden tekintetben kielégítő, mely művésznek a széperzékről szóló fogalmakat erőszakkal kell tanulnia. Szorgalmas társunk Sárffy Aladár dr. „Aesthetiká“-jában szépen fejtegeti a többek közt, hogy a széperzék csirája, mint más nemes hajlam, benne van az ember természetében: tehát valamint a legrosszabb zenésznek is van némi harmonikus hallása, úgy a leggyöngébb másféle művésznek vagy éppen fényképésznek is lenni kell valami csekély széperzékének. E szerint kisebb-nagyobb mérték szerint mindenkiben megvan a széperzék, melyet a gyakorlattal éppen úgy fokozhatunk fölfelé, mint a rossz indulatokat lefelé. És mivel a széperzék mindenfelé és mindenkiben annyiféle, mint a színek különböző árnyalatai: a nem teljesen összehangzó zene, vagy a selejtesebb mű is itt-ott tetszésre találhat s talál is, míg a valódi széperzék az emberiségben általánosan ki nem fejlődik; ez pedig lehetetlen, mivel minden szépnek s így a széperzéknek is fejlődése az örökléttel végtelen. Minden szép művelet, melynek teljessége tetőpontot látszik érni, mindig csak csirája a jövő szebbnek. Ilyen Robinson jeles munkája is, melyet nemcsak minden kezdőnek, hanem gyakorlott fényképésznek is méltán ajánlhatunk.

*

A harmadik könyv Eder dr. már ismeretes „Ausführliches Handbuch der Photographie“ cz. óriás nagy munkájának tizennegyedik füzete.

Ez és az előbbi „A bromezüst-gelatine és chlomezüst-gelatine fényképészet“ elméleti és gyakorlati részét tárgyalja történetével együtt úgy, mint azok napjainkban ismeretesek. Az eljárások között felhozott és ezekre menő adatok eredeti forrásaira utalja az olvasót s ezzel azt bizonyítja, hogy a lankadatlan szorgalom és türelem nem ismer semmiféle akadályt, előre törekedik s oly munkát alkot, melyhez hasonló még eddig nem volt.

Égészen újnak mondható nem nagyon sok van e munkában, de mivel mind igaz, mindig hasznosak s újak maradnak. A számtalan eljárás között nagyon érdekes, a mit a régi sóska-savas vaselőidéző hatásáról mond. A vasoxalat-előidéző állásával a légből csakhamar élenyt vesz magába, és a sóska-savas-vasoxydul-kali, sóska-savas vasoxyd-kalivá megy át, mely bizonyos idő alatt szép smaragd-zöld jegecsekben válik ki.

A régi oxalat-előidézőnek kevesebb hatása van, és gyengébb negatív-képet ad, mint az új. Nyitott, lapos tálczában öt percnyi állásával már tapasztalható, hogy előidézés közben az árnyékok részletei lassabban tűnnek elő; a levegőn több órai állás után pedig szép, félárnyéklatok előidézésére csaknem alkalmatlan még akkor is, ha a lapok megvilágítására több idő vétetnék. Régi vasoxalat-előidéző üvegtisztán és abszolút fátyolmentesen idéz. Ha az új előidézőhöz $\frac{1}{5}$ vagy $\frac{1}{2}$ térmérték régi, már használt előidézőt adunk: a bromkalioldat hozzáadását fölslegessé teszi, még pedig az olyan lapoknál is, melyek fátyolosságra hajlók. A régi oxalat-előidéző, úgy szólva hathatósabb, mint a bromkalium.

Ime a mi régi állításunk itt teljes igazolást nyert. Továbbá azt mondja Eder doctor, hogy arczképező fényképészek az oxalat-előidézőt csak egyszeri előidézésre használják, vagyis minden laphoz újat alkalmaznak. Tájékepezésnél vagy különösen reproducálásoknál azonban ugyanazon egyszer vegyített előidézőben öt-hat lapot is elő lehet idézni, hanem az utolsó lapokat valamivel több ideig kell megvilágítani. Erre mi, gyakorlatból indulva ki, azt jegyezzük meg, hogy nemcsak az arczképező idézhet elő ugyanazon egyszeri vegyített oldatban 5—6 lapot, hanem egymásután többet is, ha minden második vagy harmadik lap után az előidézőt kevés vas- és sóska-savas-kalioldattal szaporítja, vagyis megújítja, s ha úgy járunk el, akkor a tájkepezőnek vagy reproducáló-nak sem szükséges kellelénél több ideig megvilágítani lapjait.

Végül még azt jegyzi meg, hogy tisztán sóska-savas vasélegnek nincs előidéző hatása; igen, Abney szintén úgy találta, hogy a fényképet (előidézése előtt) fölbontja és még a már rögzített negatív-képet is megtámadja. Ez teljesen igaz; mellette bizonyít az, hogy ama negatív-képet, mely előidézés és rögzítés után igen erősen ütött ki: benne, a nagyon régi előidézőben tetszés szerint lehet gyengíteni, ha kevés ($\frac{1}{5}$) régi, vagyis használt rögzítő natron-oldatot adunk. A sóska-savas vasélegnek e tudvalevő tulajdonsága arra figyelmeztet tehát, hogy előidézésnél felette sok régi előidézőt ne alkalmazzunk, hanem csak annyit, hogy a lap minél gyorsabb előidézés alatt semmi fátyolos-

ságot ne kaphasson; de itt már nem nagyon régit, hanem legföljebb csak más napos előidézöt kell értenünk.

Más helyen szintén érdekes a mit a higított vasoxalat-előidézö hatásáról mond Eder doctor. A vízzel föleresztett vasoxalatnak, az előidézendő lapra, lassú hatása van. A kép lassan és halványan, vagyis vékonyan tűnik elő benne. Ennek következtében czélszerű, ha a kemény képek adására hajlandó lapokhoz az előidézö-oldat vízzel föl higittatik. Ámde ekkor, hogy az előidézö meg ne zavarodhassék, nagyobb mennyiségű sósкасavas kali-oldatot kell hozzá adni. Lehet 1 térmérték vaselecs-oldatot és 4 térmérték sósкасavas kali-oldatot, még egy vagy két, sőt — Oberner szerint — csaknem négy térmértékű vízzel is fölelegyíteni. A negatív-kép ekkor nagyon vékony és lágy; de az oldat hatása gyengébb, mintha a kép lágyságára kevés alkéneccsavas natront (4—8 csepp 1 : 200) adnánk az előidézöbe.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Egyesületi hírek.

(Egy kartársunk halála. — A díszokmányok átadása. — Alapítványok. — A bál).

Egyesületünk decz. 19-én tartott választmányi gyűlését azon szomorú hírrel nyitotta meg az elnök, hogy régi barátunk és szeretett kartársunk Szabó Benő úr, a választmány volt tagja, hosszas szenvedés után elhunyt. Szabó Benő, ki egyesületünk megalapítása körül sok érdemeket szerzett, már a legelső fölhívást is ő bocsátotta ki, értekezletre hívá a collegákat egy megalapítandó egyesület tárgyában; s küzdött velünk... de napról-napra fogyatkozó testi ereje nem sokáig engedte, hogy a létesült egyesület beléleteben tevékeny részt vehessen; életének legszebb idejében, 33 éves korában kelle örökre távoznia. A választmány fájdalmának jegyzőkönyvileg adott kifejezést, s utasította a titkárt az özvegyhez intézendő részvétirat elkészítésére, valamint egy írásbeli kérelem fogalmazására, mely a helybeli főnök urakhoz intézendő, hogy elhunyt kartársuk temetésén megjelenni szándékozó ismerőseit s barátait — a menyiben műtermőkben foglalkoznának — ne akadályozzák.

Csonka Albert bemutat egy általa Gortva és Funk által aláirt gyűjtő-ívet, melylyel a két gyermekkel hátramaradt szegény özvegynek, ki kétszeresen süjtő állapotban kenyérkeresőjétől, támaszától fosztatott meg, közelebbi jövőjét biztosítani válték. Mert, bár volt főnöke t. Kozmata F. úr hosszas betegsége alatt fizetését meg nem vonta, sőt most a temetés költségeit is ő volt szives fedezni, mely példátlan nagylelkűségéért fogadja e helyen is legmélyebb köszönetünket, az özvegy — mert hisz a betegség sokat felemésztett — majdnem teljesen pénz nélkül maradt.

E czélra az egyes. 15 firtot szavazott meg, a körív kibocsátását helye-

selte s ezzel később 166 frt 20 kr. gyűlt össze, mely teljes összegben az öze gyeknek átadatott.

E választmányi gyűlésen Niklay indítványára elhatározott, hogy oly egyének, fényképész-segédek vagy főnök urak, kik az egyesület közvetítését igénybe veszik, azonban az egyesületnek nem tagjai, 1 frt díjat fizessenek.

Valahára megtörténhetett már a diszokmányok ünnepélyes átadása is, mely alkalommal a tiszteletbeli tagok mindegyike szívélyes fogadtalásban részesíté a küldötteket. Különösen lekötelező szívélyességgel fogadta a küldöttséget Ngs. dr. Wartha Vincze műegyetemi tanár úr, ki leereszkedő nyájassággal háromnegyed órán keresztül magyarázgatá a műegyetem minket érdeklő részének berendezését, a microscopicus fölvételek eszközlését s a nagyszerű gyűjteményt. Általában meglepte a küldöttséget a berendezés nagyszerűsége, mely által ez intézet bármely európai nagy városban megállná helyét.

Kozmata F. úr, valamint Koller K. tanár úr is az oklevél átnyújtását igen melegen fogadták, s kinyilatkoztatták a küldöttség előtt, hogy 100—100 forintnyi alapítványt szándékoznak tenni az egyes. segélyalapja gyarapítására.

Könyvtárunk gyarapodása is nevezetes arányokat öltött. Most legutóbb Veress Ferencz úr, a „Fényk. Lapok“ nagyérdemű szerkesztője, 106 kötetből álló szakmunkát — mind szép diszkötésben — küldött könyvtárunk gyarapítására. A nagylelkű ajándékozó fogadja ez úton is hálás elismerésünket és igaz szívből jövő köszönetünket. Bár sok ily nemes keblű pártfogója volna egyes. jóra törekvő eszméjének.

*

Decz. 29-én tartottuk meg III-ik felolvasási estélyünket. Tárgysorozatunk volt: Gromann I. úr a „Fényképészet története“ czimű munkájának harmadik részlete, melyet ez úttal Jelfy Gyula úr olvasott fel igen szépen. 2-ik szám volt „Útjegyzetek Miramare vidékéről“, melyet írója Ragács Gyula úr volt szíves felolvasni.

*

A bál-bizottság fáradhatlan buzgalommal folytatja működését, s tekintve, hogy a bál iránt mily széles körben érdeklődnek, — a nagyszerű siker elmaradhatatlan.

A bálanya tisztét t. Kozmata Ferenczné úrnő volt szíves elvállalni. A bál a ferenczvárosi-kör dísztermében tartatik meg január 16-án, Balázs Kálmán hírneves cigánybandájának fülbemászó hangjai mellett.

*

Évi rendes közgyűlésünk folyó hó 11-én fog megtartatni az egyesület helyiségében.

Özv. Szabó Benőné őszinte köszönetet mond mindazoknak, kik boldogult férje halála alkalmával részvétüket nyilvánították.

G. A.

V E G Y E S E K.

Üdvözlét Trefort Ágoston dr. öngyméltóságának ama szép fényképekért, melyeket külföldön készített másodszeri útazásával hazánkat hön szerető szíve érzékeny lapjaira; melyeket Pozsony város polgármestere albumába küldött a korábbiak mellé; midőn azokért szintén, mint most, szívünk mélyéből üdvözlöttük. Ez újabb képek is, mint amazok hazánk kulturáját képezik, s mint fényképek hűek lévén, lelki szemeinkkel mindnyájan láthatjuk közöttük a különbséget; s így nem áltathatjuk magunkat, mert tudjuk, hogy nagyon hátra állunk és nagyon sokat kell tanulnunk. Meg kell tanulnunk, hogy gyermekeinket nem mind csak orvosnak, ügyvédnek és tanárnak, hanem főleg iparosnak neveljük, úgy hogy kellő iskoláztatással a kiválasztott és megtanult iparjokat művészileg is űzhessék. Meg kell tanulnunk, hogy a tétlenség, a henyé élet, a fölfuvalkodott gög: lealázó és becstelenségteljes lesújtó lévén, vészthozó; ellenben bármintemű becsületes munka fölemelő és mindnyájunk jövőjét biztosító. És mikor ezeket megtanultuk, még nem mindent tudunk arra, hogy teljesen kielégítő szép fényképeket készíthessünk: tudnunk kell önmegtágadónak lenni annyiban, hogy ha meg vagyunk elégedve asszonyaink föztével: elégítsen ki azok szövetmunkája is, szóval a mit édes jó anyánk, szeretett hazánk lelkünknek és testünknek nyujthat, elégedjünk meg azzal, mint a jó Isten adományával. Ámde ezzel nem azt mondjuk, hogy veszeklő szőrcsuhába öltözzünk, — ámbár a sok mulasztásért azt is megtehetnők — hanem oly csinos szabást ruhákat viseljünk, a milyeneket iparunk előállítani tud. Ha külföldi szövetekbe nem öltözzünk, valjon megrövidül-e méltóságunk? Nem, sőt emelkedik. A valódi műveltség a rendnek, egyszerűségnek s a tisztaságnak hódolva él, s a mit gazdagsága szerint fényűzésre fecsérelné, olyan egyesületeknek áldozza, melyek beteges társadalmunkat gyógyítván, a jóban és valódi szépségben gyarapodni segítik. Ha tehát így élünk, iparunk csaknem minden ága vámsorompó nélkül is biztosan kifejlődhetik; s hogy ezt minél gyorsabban elérhessük: szeretett nőinknek kell föllelkesülniök s országszerte mindenfelé egyesülniök. Szomszédunkkal szemben iparunk védésére vámsorompót nem huzhatunk, miért? magyaroznunk fölösleges, elégedjünk meg annyival, hogy teljes lehetetlen. De mivel ezen, a föntbbieket szerint, könnyen segíthetünk: ujjat huzni nem is szükséges senkivel. És ha lehetséges volna is az, a mit egyfelől nyernénk azzal, másfelől elveszíténk nyers stb. terményeinkkel. Ha tehát ezeket már mind, és pedig nagyon jól tudjuk: miért ne segíthetnénk magunkon úgy, miként föntebb előadtuk? Segíthetünk! Legyünk valódi férfiak s asszonyaink valódilag lelkesek, s ha igazán szeretjük hazánkat, s gyermekeink által biztos jövőt akarunk annak szerezni: okvetlenül a föntbbieket szerint kell életünket megkezdeni s folytatni, míg iparunk mindinkább előre haladván, mindenki nagyobb és nagyobb fényűzést fejthet ki, mivel iparunkkal ekkor vagyoniilag mi is már gyarapodtunk. Fensőbbégi, iparvédelem nélkül, különböző gyárosokat nem lehet külföldről hazánkba kecsegtetni, de nem is szükséges, mivel ilyenek a különböző iparczikkek fokozódó fogyasztásával olyan hazafiakból válnak ki, kik elegendő iskolai ismeret mellett nem csak jól értik szakmájokat, hanem ennek teljes kifejlesztésére külföldi útazásokat is tesznek. Az előadottak szerint mindenféle ipar általános kifejlődhetik hazánkban. De e mellett az eddigi megbizhatatlan részvény-társulatok helyett, helyi körülmények szerinti, némely iparczikk gyártására egyesületeket is léptethet életbe társadalmunk megtakarított filléreiből. Ilyennek föllállítására legelső sorban „Kultur-egyletünk“ volna hivatva, midőn ezzel ket-

tős czélt érne el: népünk magyarosodását és az ipar fejlődésével annak gyarapodását is. Ezeken kívül iparunk fejlődésére még más mód is kínálkozik. A mindig emlékezetesnek maradó általános ipar stb. kiállításunkkal nemcsak azt tudtuk meg, mit tudunk producálni, hanem azt is, hogy valamely iparcikk hol állítható legkönnyebben és legtöbb haszonnal elő, s így ama czikkek egyes vagy összetett erővel ama vidéken gyártatván, a czikkek a központi iparcarnokban végleges elárusításra küldhetők lehetnének. Az iparcarnoknak pedig maradjon az, mely a kiállítás alkalmával szerepelt, és ne legyen az, mely megelőzőleg volt és nagyon rosszul kezeltetett. Így tehát egy központi nagy ipar-bazár lenne, melybe az országból minden felől a legjobb és legszebb czikkek gyűlhetnének elárusításra; mely czikkekre a bazári pénztár, a benyújtónak éppen úgy adhatna pénzelőleget, mint a gabona raktárakból a magtermelőnek szokás. A budapesti központi nagy ipar-bazár szerint, külön minden megye központjában lehetne és kellene is egy iparmű-bazárt föllállítani, melyből nemcsak a megyei lakosság elláthassa szükségleteit, hanem a legkiválóbb készítményeket a bpesti központba, az országos nagy bazárba felküldeni lehessen. Ez volna az 1885-ik évi általános kiállításunknak legüdvösebb és leghasznosabb eredménye. S mert csak az alsóbb kereskedelem szenvedne csekély megrövidülést: akaraterevel, őszinte becsületességgel könnyen kivihető lehetne. Így nem csak jó és mindig jobb iparczikkekhez juthatnánk, hanem mivel csaknem első kézből, tehát olcsóbbért is. Valamint egyeseknek, úgy az államnak is tönkre kell jutni, ha erjén túl költsékezik, s hogy mi csaknem így vagyunk: a mindennapi sok panasz sejteti; de ha így is volna, mind ez jóra fordulhat, ha fáradhatatlan szorgalmunk mellett elég önmegtagadók tudnánk lenni. Hogy mikben? Főntebb előadtuk. És mert így élni sok egyes tud már: roppant nagy megkisebbitésére válnék népünk az, ha egy testtel s lélekkel az egész tömeg nem tudná magát elhatározni arra. Rajtunk egyeseken s társadalmunkon az állam nem segíthet, habár, a felette nagy megadóztatással, társadalommá maga az állam lett is már. Tehát valamint neki, úgy nekünk is egymást támogatva kell segíteni tudnunk magunkon, s mint eddig, ezután jobb gazdáknak kell lennünk, s valamint a mezei gazdának egy talpalatnyi földet sem szabad valamely hasznos művelés nélkül hagynia: úgy nekünk is minden becsületes módot meg kell ragadnunk arra, hogy gyarapodhassunk. Minden tekintetben való gyarapodásunk pedig csak úgy haladhat előre, ha minél kevesebb pénz megy külföldre ki, s minél több pénz jöhet hozzánk be. Ime csak fényképészeti vegyi szerekre sok ezer forint megy külföldre évenként, pedig ezt úgy lehetne meggazdálkodnunk, ha a két tudományos egyetem vegyi intézete hazánkban állíthatná elő legalább az oly anyagokat, melyeket hely szűke megengedhet. Ezzel még az a czél is elérhető lenne, hogy nem egy munkás hallgatóból válhatik idővel egy vagy más chemiai anyag gyárosa. Ha pedig — a miről több ízben emlékeztünk meg már — tudományos egyetemeinken a fényképészetet is előadatnák; a tudós nemcsak tudománya segédeszközévé használhatná azt, hanem szükségből életpályájává is könnyen átalakíthatná; midőn így legalább itt segítve lennénk ama nagy bajban, hogy nem minden egyetemi polgár lehetne ügyvéd, tanár vagy orvos és chemikus, hanem egyenkint különböző vegyi anyagok gyárilag való előállítója, és lehet fényképész, ki nemcsak tudományát, hanem erszényét is gyarapíthatná. A valódi minden jóra és szépre nyiljanak meg már valahára szemeink és ne csak lássuk, hanem tegyünk meg minden olyant, a mit körülményeink szerint nagy áldozatok nélkül is véghez vihetnénk. Ime, ha csak a közel szomszédunk hangyszorgalmú társadalmi életébe pillantunk, egyebek mellett ama gyakorlati törekvésüket is megláthatjuk, hogy a fényképészetet nemcsak a művészi isko-

lákba szándékoznak bevinni, hanem ennek gyors előhaladhatására „Kísérleti állomás“-t is akarnak föllállítani. S a mi szépet és jót csak kitűznek, helyes felfozásuk, tárgyismeretük mellett akaratarejöknél fogva ki is viszik közös javuk előmozdítására s magas műveltségük méltó dicsőségére. Tudják ők, hogy a fényképészet a természettudományféleken kívül a művészet és ipar több ágának elkerülhetetlen segédeszközévé válván, semmiben sem akarnak hátra maradni. Mi nem vagyunk olyan körülmények között, hogy nemes törekvésükben megelőzhesünk vagy csak utánozhassuk is őket, mivel még csak egy fényképészeti szakiskolánk sincs. De az, hogy a fényképészet tudományos egyetemeinkben előadások: már könnyen véghezvihető; midőn a fényképészet amaz intézetekben — ott lévén a chemiai laboratoriumok — egyszersmind fényképészeti kísérleti állomás is lehetne stb. — Lelki szemeink szerint ilyen színárnyéklatok vannak ama ritka szép fényképeknek, melyeket Trefort miniszter úr hő vágyával készített iparunkról hazánkat melegen szerető szíve érzékeny lapjaira; s mivel e képek nekünk is felette nagyon tetszenek, hálásan köszönvén üdvözljük értük.

Üdvözlés id. Divald Károly úrnak! Azok, kik egész erejükkel arra törekszenek, hogy életpályájukat szüntelenül fejlesszék, nemcsak a maguk, hanem a haza gyarapodására is: méltán érdemelnek üdvözlést és dicséretet, mert az ilyenek a kevésbbé igyekezők előtt mint példányképek állhatnak. Vajjon id. Divald Károly urat, ki megfeszített szorgalommal a legnagyobb tökéletességre fejlesztette fényképészetünk ez újabb ágát, a „fényképnymat“-ot s ezzel hazai iparművészetünknek is nagy hasznára vált: nem a legméltóbban üdvözölhetjük-e? S mint olyant is bizonynyal legméltóbban, ki lapunknak kezdettől fogva nemcsak állandó előfizetője, hanem hogy ez tetszetősebb és érdekesebb lehessen, koronként csinos és jól készített fényképnymat-mellékleteket is ad hozzá minden díj nélkül, csupán buzgó ügyszeretetből. Ha több hozzá hasonló áldozatra kész fényképész és műkedvelő találkozna, a „Fényk. Lapok“ minden hasonló szaklap közt egyike lehetne a legdíszesebbeknek.

A bankpénztár fényképésze. A mai sikkasztós világban mindenestre különös figyelmet érdemel az angol bank legújabb berendezése. A nevezett bank ugyanis, tekintettel ama sajnos körülményre, hogy a tisztviselőit mindegyre lépre viszik a szédelőgök hamis utalványokkal, a személyzetet szaporította egy fényképésszel. A fényképész a pénztáros közelében ül, kivel bizonyos jel által beszél. Ha most már gyanusnak látszó egyén közeledik a pénztárhoz és utalványt mutat föl, a fényképész a pénztáros egy intésére, a nélkül hogy a gyanúsított észrevénne, gyorsan „lekapja.“ Ezenkívül minden oly egyént lefényképeznek, ki nagyobb összeg pénzt vesz föl, s a kit a pénztáros nem ismer. Mindenesetre kívánatos, hogy bankjaink a czélszerű berendezést meghonosítsák.

Megugrott fényképész. Eichinger Zsigmond (álnéven Tölgyesi Sebestyén) Félegyházáról ismeretlen helyre eltávozott. Társától egy apparatust és több értékes tárgyat vitt el.

Kétezer magyar népdal zongorára alkalmazva! A „Magyar Dal-Album“ című egyetemes magyar népdal-gyűjtemény eddig megjelent öt kötete ezer magyar népdalt foglal magában. Ezen első ezer dal is a n. é. közönséghez intézett többszörös felszólításunkra küldött be az ország különböző vidékéről s reméljük, miszerint jelenlegi kérelmünk közzététele után, a második ezer dal is rövid idő alatt egybegyűl. Felkerünk tehát mindenkit e hazában, hogy a ki csak ismer egy vagy több oly magyar népdalt, a melyek a „Dalalbum“-ban még nem jelentek meg, szíveskedjék azokat egyhangra lehangjegyezni s azok teljes szövegét is leírva, alólirott szerkesztőséghez beküldeni és mi a dallamokat zongorára alkalmazva a „Magyar Dalalbum“-ban, a szöveget pedig a külön megjelenő szöveggönyvben, a „Magyar Dal-tár“-ban fogjuk közölni. Meg vagyunk győződve, hogy Magyarország minden lelkes fia és leánya kész-

séges örömmel teljesítendi kérelmtünket, annival is inkább, mert ezzel a nemzetiség oltárára áldoz s oly mű létesítéséhez nyújt segédkezet, mely megbecsülhetetlen örök kincse leendő a magyarnak. A „Magyar Dal-Album“ szerkesztősége Győrött — Ezeket Limbay Elemér a „Magyar Dalalbum“ t. szerkesztője kívánatára közöljük t. olvasóinkkal; melyet a valóban maradandó szép és nemes czél érdekében nagyon szívesen tesszük s mindenkor tenni is fogjuk.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

Ü. S. N. B. Kegyed téved, a „Photolithographie“ -ről külön cikket nem írtunk lapunkban eddigelő. Ezt talán a „Phototypographiei“ cikksorunkkal tévesztheti össze, melyben az is tárgyalva van. Ámde külön számokkal azért nem szolgálhatunk, mert egy egész évfolyamot kellének megcsónkítanunk; hanem szíveskedjék az egész mult évi folyamat négy forint utánvéttel annál is inkább megrendelni, mivel a mult évről csak 4 teljes példánnyal rendelkezhetünk. Szíves partfogását megköszönvén, üdvözöljük.

INGYEN-ROVAT.

Özvegy t. Kassay Józsefné, elhalt férjének hátrahagyott és jó állapotban levő minden fényképészeti eszközeit eladni határozta. A megvenni szándékozók egyenesen a t. özvegyhez írjanak. Lakása: Királyháza, Ugozsamegye. — **Egy jó magaviseletű fiatal ember**, ki retonche-irozni és copirozni is tud: alkalmazást nyerhet Ferenczy Lukács fényképésznél Sz.-Udvarhelyt.

HIRDETÉSEK.

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

Dr. Heid készít Heid-féle bécsi **moment-collodiumot**, **nyers collodiumot** és **lőgyapotot**. Továbbá készít **nagyításokat** mesterséges és napfény mellett **papírra** vagy **directe festővászonra**; készít olcsó áron hibátlan **képeket** 48 óra alatt.

Dr. Heid-féle bromezüst-gelatine-emulsiós **száraz lapok** a következő nagyságban folyton készletben vannak:

		ftk kr.			ftk kr.
9/12	ctm. 10 drb.	1.29	21/16	ctm. 10 drb.	6.—
12/15	” ” ” ”	2.—	23/28	” ” ” ”	7.50
12/16	” ” ” ”	2.—	24/30	” ” ” ”	8.—
12/16 ^{1/2}	” ” ” ”	2.—	26/31 ^{1/2}	” ” ” ”	9.50
13/17	” ” ” ”	2.40	28/33 ^{1/2}	” 5 drb.	5.25
13/18	” ” ” ”	2.40	31 ^{1/2} /36 ^{1/2}	” ” ” ”	6.40
16/21	” ” ” ”	3.60	36/42	” ” ” ”	9.—
18/24	” ” ” ”	4.80	40/50	” ” ” ”	12.—

1—*

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

EISENSCHIML & WACHTL

fényképeszeti eszközök gyára és raktára, litographiai készlete és könyvnyomdája

Bécsben (I. Himmelfortgasse 24.)

Egészen új!

„Sensibilisator“ D. Wilkenstől Londonban. Ez fokozza a különböző gyárban készült emulziós lemezek érzékenységet, úgy hogy az előidőzés fele annyi munkába kerül, a mi borus időben, gyermekcsoportok készítésénél és pillanatnyi levételeknél megbecsülhetetlen nyereség. Egy eredeti nagyságú üveg tartalma körülbelül 600 kabinetképhez elég és ára 5 frt. — Minden egyes üveghez használati utasítás van mellékelve.

Legújabb

A legjobb minőségű gelatine-emulzió-gyár. Kitűnő emulziós lapok Angerer & Székely, az angolok és Heid dr. eljárása szerint készítve. Laboratorium-lámpák. A legjobb Bourni-féle glaciér-gépek. **Új Stefanie-vignette-k:** 1 db. vitsivign. 1 frt.; 1 db. Cabinetvign. 2 frt.; 1 db. Budoirvign. 3 frt.

Arjegyzékek és mintafényképek kívánatra ingyen.

1—*

MOLL A.

cs. kir. udvari szállító Bécsben (I. Tuchlauben 9.)

Ajánlom a fényképész uraknak gazdag raktáromat, melyben található mindenféle chemiai szer, jodcollodium, fehérnyepapír és carton, camerák, stativok, utazóknak labororium, fa-, üveg- és porcellán-eszközök és minden egyéb fényképeszeti kellék. Fényképeszeti: portrait-objectivok és euryskopok Voigtländer és fiaitól Braunschweigan.

A száraz kezeléshez: Frankfurti emulziós száraz lapok Werth E. & Co.-tól és pedig kétféle minőségben: a) rendkívül érzékenyek (momentplatten) és b) közönséges érzékenységűek. Az alábbi árak mind a két fajra szólnak, de a megrendelésnél kitéendő, hogy mely fajta szükséges.

10 darab lap ára:

$\frac{9 \times 12}{1.20}$	$\frac{12 \times 15}{1.80}$	$\frac{12 \times 16}{1.80}$	$\frac{13 \times 18}{2.30}$	$\frac{16 \times 21}{3.60}$	$\frac{18 \times 24}{4.80}$	$\frac{21 \times 26}{5.70}$	$\frac{26 \times 31}{9.-}$ frt.
----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	---------------------------------

100 db. egy alakú lap megrendelésénél 5% árelengedés. Az itt felsorolt alakokból 100 db. azonnal szállítatik, más alakúak pedig gyorsan elkészítetnek. Az árak egyezkedés szerint; az elkészítés 8—14 nap alatt.

— Frankfurti emulzió —

a lapok behuzásához $\frac{1}{4}$ hlgr. 3 frt. 80 kr. Biztos használati utasítás ingyen. *Megrendelhetők nálam a szaklapokban ismertetett újdonságok, készülékek és szerek.*

Kimerítő képes árjegyzék kívánatra ingyen küldetik.

1—*